

R. Stollberg: Warum und wozu Soziologie?

Berlin, Dietz Verlag 1983, 159 s.

Výstavba rozvinuté socialistické společnosti zvyšuje význam sociálních potřeb, sociálních cílů, sociálních prostředků, sociálních aktivit. To pocítují všechny socialistické země, které dospěly k intenzivním formám společenského rozvoje, k organickému svazku socialistických předností s vědeckotechnickou revolucí naší doby.

Rostoucí váha sociálního faktoru v rozvoji společnosti volá po hlubším pochopení toho, co věda může poskytnout pro efektivnější řešení sociálních problémů a rozvinutí hybných sil socialistické výstavby. V NDR se v poslední době rozšířilo úsilí o populárně vědecký výklad toho, co sociologie může poskytnout pro hospodářskou praxi.

Autor populárně vědecké brožury *Proč a k čemu sociologie?* R. Stollberg je sociologem trochu zvláštního ražení. Po dlouhou dobu pracuje nejen jako profesor sociologie, ale podílí se i na řadě konkrétních sociálních úkolů podniků. Například blízký rudný závod vytěžil užitečný substrát, bylo třeba nově umístit zaměstnance do jiných odvětví. Pozorný sociální průzkum, poradenství a sledování adaptace umožnily, že z 10 000 zaměstnanců jen ve 2 případech došlo ke sporu. Sociologie zde dokázala svou užitečnost a účinnou pomoc.

R. Stollberg publikoval řadu seriálních vědeckých pojednání. Známa je jeho učebnice *Arbeitssoziologie* (Sociologie práce), v níž se teoretické teze dokládají výsledky empirických výzkumů. (Byla nedávno přeložena do ruštiny a vydána v SSSR.) Orientuje se zejména na nové sociální vztahy v hospodářské praxi. Nejlepší poznatky jeho prací jsou obsaženy i v recenzované brožuře určené pro široký okruh zájemců.

Knížka začíná nezvykle případem „ze života dělníka G. M.“. Ukazuje, do kolika rozmanitých sociálních vztahů se jako dělník dostává, jak to spoluručuje běh jeho života, jaké mu to dává životní podněty i omezení, ovlivňuje jeho životní aktivitu, uspokojení, jistoty a perspektivy. Ze života řadového dělníka je vyvozen pojem, úloha, teoretická činnost i praktické uplatnění sociologie.

V další kapitole se vysvětluje, jak sociolog pracuje, čím se zabývá, jak přistupuje k problémům a jaké jsou způsoby jeho práce. Při té příležitosti nastoluje autor otázku charakteru sociologie jako vědy. Odpověď dost zjednodušuje: sociologii chápe jako „vědu o chování“. Ohražuje se přitom proti dvěma krajnostem pojetí chování: chování jako projev reflexivní, které pěstoval raný behaviorismus, chování jako projev instinktivní, na nižší biologické úrovni. Zde by bylo možné s autorem polemizovat.

R. Stollberg dále objasňuje způsob, jak sociologie dospívá od empirických údajů k teoretickému zobecnění, jak se nazírávavý, povrchní poznatek mění v teoreticky zdůvodněnou výpověď. Ukazuje práci sociologa při řešení praktického problému podnikového hospodářství (různé varianty práce na směny a jejich sociologické vyhodnocení).

K metodologickým přínosům patří dále ukázky různého uplatnění a interpretace sociálních ukazatelů – aby vynikla jejich přiměřenost určitým problémům, názornost, výstižnost atd. (výpočty, tabulky, modely). Sama knížka vyniká přes skromný způsob tisku přitažlivým vnějším podáním.

Na závěr je přidána kapitola o marxistické a buržoazní sociologii, jejich rozdílných společenských úlohách, a tedy i různé teoreticko-metodologické výstavbě, jejich vzájemném ideovém boji. Na příkladech se ukazují meze buržoazní sociologie při řešení sociálních souvislostí, v nichž působí pracující člověk.

Německému zájemci o sociologické analýzy, výzkumy a argumenty se dostává do rukou jednoduchá a levná příručka, která sice z nikoho neudělá sociologa, avšak přístupnou a lákavou formou jej uvede k tomu, aby mohl s určitou základní znalostí věci sáhnout po náročnějších sociologických dílech.

Jaroslav Jirásek